

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Πολιτική, Πόλεμος, Στρατηγική

Ενότητα 7: Η Γαλλική Επανάσταση και οι Ναπολεόντειοι Πόλεμοι

Γιώργος Μαργαρίτης
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

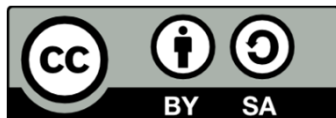
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Η Γαλλική Επανάσταση και οι Ναπολεόντειοι Πόλεμοι

1789 - 1815

Περιεχόμενα ενότητας

1. Γαλλική Επανάσταση.
2. Η έννοια του έθνους.
3. Ο σύγχρονος πόλεμος.
4. Ναπολεόντειοι πόλεμοι (1797-1815).
5. Ειδική Βιβλιογραφία.

Σκοποί ενότητας

- Να αναλυθεί η Γαλλική Επανάσταση.
- Να αναλυθεί η έννοια του έθνους.
- Να γίνει κατανοητός ο σύγχρονος πόλεμος.
- Να παρουσιαστούν οι Ναπολεόντειοι πόλεμοι (1797-1815).

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Γαλλική Επανάσταση

Γαλλική Επανάσταση

- Η **Γαλλική Επανάσταση** – η πρώτη ουσιαστικά ανάδειξη της αστικής τάξης στην πολιτική εξουσία – ανέτρεψε όχι μόνο τους θεσμούς, τας αξίες του Παλαιού Καθεστώτος, αλλά πλήθος κληροδοτημάτων του παρελθόντος ανοίγοντας ριζοσπαστικά τον δρόμο στη σύγχρονη εποχή: στην ανάδειξη δηλαδή του κυρίαρχου καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής.
- Ειδικά στο επίπεδο της πολιτικής και της συνακόλουθης στρατιωτικής αναδιάρθρωσης τα επαναστατικά γεγονότα προκάλεσαν ριζοσπαστικές αλλαγές. Η αιτία γι αυτές ήταν το ίδιο το πολιτικό-στρατιωτικό πρόβλημα που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι επαναστάτες.

Γαλλική Επανάσταση

- Στα 1789 οι αστοί που – διαμέσου της πολιτικής τους έκφρασης, δηλαδή των περιφερειακών συμβουλίων “κολλεγίων” που εκπροσωπούσαν την “Τρίτη Τάξη” (Tiers Etat) και τις αστικές ελίτ στην γαλλική επαρχία ή την πρωτεύουσα – ανέλαβαν τη διακυβέρνηση της Γαλλίας βρέθηκαν έκθετοι σε αντιδράσεις που προέρχονταν από το εσωτερικό και από το εξωτερικό της χώρας. Οι αντιδράσεις αυτές πολύ γρήγορα εξελίχθηκαν σε στρατιωτικές απειλές, τόσο με τη μορφή των αντεπαναστατικών ένοπλων κινημάτων σε πολλές περιοχές της Γαλλίας (κυρίως στην Βανδέα), όσο και με τη μορφή εισβολής στο γαλλικό έδαφος των στρατών του Παλαιού Καθεστώτος, των βασιλέων και των αυτοκρατόρων που είδαν στα όσα έγιναν στο Παρίσι μια άμεση απειλή για τη δική τους καθεστωτική υπόσταση.

Γαλλική Επανάσταση

- Τα συμβούλια των πόλεων αλλά και οι εθνικές συνελεύσεις στο Παρίσι βρέθηκαν μπροστά σε ένα πολύπλοκο πρόβλημα: καταστρέφοντας τη μοναρχία και το Παλιό Καθεστώς είχαν ταυτόχρονα καταστρέψει τον στρατιωτικό μηχανισμό της χώρας. Μπροστά στις απειλές ήταν ζήτημα ζωής και θανάτου για την Επανάσταση να βρει τρόπο να αποκαταστήσει τις στρατιωτικές δυνατότητες της χώρας χωρίς να οπισθοδρομήσει πολιτικά – χωρίς δηλαδή να προσφύγει στην αριστοκρατία και στην δική της στρατιωτική λογική.
- Η ιδέα ήταν η **ανάδειξη της έννοιας του έθνους**.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Η έννοια του έθνους

Η έννοια του έθνους

- Στο **έθνος** (nation) οι πολίτες αποκτούν συγκεκριμένα **πολιτικά δικαιώματα** ενώ ταυτόχρονα – καθώς ασκούν τα πολιτικά τους δικαιώματα ακριβώς μέσα από την ενότητα του Έθνους – αναλαμβάνουν την προάσπιση του τελευταίου συλλογικά. Για να το προσδιορίσουμε καλύτερα η προϋπόθεση για την απόκτηση πολιτικών δικαιωμάτων είναι η ύπαρξη ενός **ελεύθερου έθνους** και ως εκ τούτου το πολιτικό δικαίωμα των πολλών συνδέεται άμεσα και πολυεπίπεδα με την προάσπιση του έθνους: **βρισκόμαστε μπροστά στη γέννηση της αστικής δημοκρατίας.**

Η έννοια του έθνους

Πολιτικά δικαιώματα έναντι στρατιωτικών υπηρεσιών

- Στο νέο αυτό πολιτικό σκηνικό η αστική τάξη, οι ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής, κρατούν για τον εαυτό τους τα κλειδιά της οικονομικής – άρα και κοινωνικής – οργάνωσης του κόσμου, εκχωρούν δε, οπωσδήποτε ελεγχόμενα, μέρος της πολιτικής εξουσίας. Σε αντάλλαγμα αυτών των εκχωρήσεων κινητοποιούν υπέρ των “εθνικών συμφερόντων” –που συνήθως ταυτίζονται με τα συμφέροντα της άρχουσας ελίτ, την μεγάλη μάζα του πληθυσμού. Στον πόλεμο ετούτη η εξέλιξη έχει καταλυτική σημασία:
- Στις 23 Αυγούστου 1793 η Convention (η Συντακτική Εθνοσυνέλευση) αποφάσισε την “levee en masse”, την “γενική επιστράτευση”.

Η έννοια του έθνους

- Επρόκειτο για τη συγκρότηση του ένοπλου Έθνους. Η ιδέα προήλθε μάλλον από την παλαιά “γαλατική ορδή” – τον παραδοσιακό τρόπο πολέμου των γαλατικών φυλών στην αρχαιότητα και όχι από τα προπλάσματα της κλασσικής Ελλάδας ή της Ρώμης.
- **Επρόκειτο για την πλέον επαναστατική εξέλιξη στη σύγχρονη στρατιωτική ιστορία και στην πολιτική.**
- Έφερε στο προσκήνιο τη βασική σύμβαση της σύγχρονης αστικής δημοκρατίας, το Τρίπτυχο: **Λαός, έθνος, άμυνα στους πολίτες.**

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ο σύγχρονος πόλεμος

Ο σύγχρονος πόλεμος

- Κάτω από αυτές τις νέες καταστάσεις ο πόλεμος έπαψε πλέον να είναι μια αναμέτρηση ανάμεσα σε δύο αντίπαλα καθεστώτα, μια αναμέτρηση της ισχύος που διέθεταν οι ηγεμόνες, οι βασιλείς. Επρόκειτο πλέον για σύγκρουση ανάμεσα σε δύο κοινωνίες. Το ζητούμενο δεν ήταν η καταστροφή του αντίπαλου στρατού – και η υποταγή στη θέληση του νικητή του αντίπαλου καθεστώτος – αλλά πλέον η καταστροφή της αντίπαλης κοινωνίας από την οποία προερχόταν και της οποίας ήταν τμήμα ο στρατός.

Ο σύγχρονος πόλεμος

- Οι στρατιώτες της νέας εποχής δεν έμοιαζαν με τους αντίστοιχους του Παλαιού Καθεστώτος: δεν ήσαν πλέον ακριβοί επαγγελματίες – **ήταν πολίτες που λάμβαναν μια στοιχειώδη στρατιωτική εκπαίδευση και οι οποίοι καλούνταν στα όπλα μόνο στο διάστημα που η πατρίδα – η αστική τάξη – τους είχε ανάγκη.** Υπήρχαν πλέον **άφθονοι διαθέσιμοι στρατιώτες** – οι μόνοι περιορισμοί προέρχονταν από τις δυνατότητες των μηχανισμών υποστήριξης. Ήσαν, με άλλα λόγια, **άφθονοι, άρα φθηνοί, άρα αναλώσιμοι** : αυτό, στη στρατιωτική τέχνη σήμαινε πολλαπλασιασμό των “αποδεκτών απωλειών” – άρα απαιτούσε πιο σύνθετο σχεδιασμό.
- Οι μαζικοί στρατοί του σύγχρονου κόσμου απαιτούσαν την υποταγή όλων των πόρων ενός έθνους στην συντήρηση και στη λειτουργία τους. Το κράτος αναλάμβανε ετούτο το καθήκον και έτσι έγινε περισσότερο πολύπλοκο από ποτέ άλλοτε καθώς ανέλαβε πλέον να ταξινομήσει και να ελέγξει κάθε λειτουργία της κοινωνίας.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ναπολεόντειοι πόλεμοι (1797- 1815)

Ναπολεόντειοι πόλεμοι (1797-1815)

- Οι πόλεμοι που ονομάστηκαν Ναπολεόντειοι – καθώς δέσποζε σε αυτούς η προσωπικότητα του Ναπολέοντα Βοναπάρτη **δεν αποσκοπούσαν στην κατάσταση εδαφών ή την απόκτηση επιμέρους πλεονεκτημάτων. Στόχευαν στην επιβολή των κανόνων που είχε θεσπίσει μια νέα κοινωνική τάξη – η αστική – σε ολόκληρη την Ευρώπη.**
- Το απόλυτο του διαβήματος γέννησε παράπλευρα πεδία αναμέτρησης: την ιδεολογία – τον εκπορευόμενο φανατισμό – την πολιτική διάσταση της σύγκρουσης.
- **Στο καθαυτό στρατιωτικό πεδίο οι πόλεμοι άλλαξαν επίσης μορφή.**

Ναπολεόντειοι πόλεμοι (1797-1815)

- Οι στρατοί της νέας εποχής ήσαν πολύ μεγαλύτεροι από εκείνους που ως τότε είχαν παραταχθεί στα πεδία των μαχών. Πολύ συχνά αυτό σήμαινε ότι έπρεπε να συγκροτήσουν διαφορετικές στρατιές, να ακολουθήσουν ανεξάρτητες διαδρομές και να πολεμήσουν σε πολλά διαφορετικά μέτωπα. Δημιουργήθηκε έτσι η ανάγκη διαίρεσης του εθνικού πλέον στρατού σε μικρότερα σώματα, σε υποδιαιρέσεις η καθεμία από τις οποίες θα μπορούσε ανεξάρτητα να διεξαγάγει στρατιωτικές επιχειρήσεις : η ανάγκη αυτή γέννησε τη βασική στρατιωτική μονάδα του σύγχρονου πολέμου, τη **μεραρχία** (γαλλικά division = διαίρεση).
- Οι νέες συνθήκες απομάκρυναν τον ηγέτη από το πεδίο της μάχης. Ολοένα και πιο συχνά ο σχεδιασμός των επιχειρήσεων θα γινόταν μακριά από τη σύγκρουση σε οργανωμένους χώρους όπου θα συγκεντρώνονταν οι επιτελικές υπηρεσίες – ένα είδος κυβέρνησης του πολέμου. Ο σχεδιασμός γινόταν πάνω στο χάρτη, με πολύπλοκους υπολογισμούς. Το ίδιο συνέβαινε με την προετοιμασία του πολέμου που πλέον άλλαζε ριζοσπαστικά την ίδια τη λειτουργία της κοινωνίας.

Ναπολεόντειοι πόλεμοι (1797-1815)

- Η τεχνολογία και συνακόλουθα η βιομηχανία κλήθηκε επίσης να υπηρετήσει και να προσαρμοστεί στις νέες στρατιωτικές ανάγκες. Χρειάζονταν πλέον αληθινά βιομηχανικά συγκροτήματα για να κατασκευάσουν τον τεράστιο αριθμό ομοιόμορφων στολών, υποδημάτων, ειδών στρατοπεδείας, όπλων με τα ίδια χαρακτηριστικά – ως την πιο μικρή λεπτομέρεια – μεγάλους αριθμούς πυροβόλων, οχημάτων, πυρομαχικών, εκρηκτικών.
- Όλες ετούτες οι καινοτομίες στο πεδίο του πολέμου έγιναν ταυτόχρονα στοιχεία συγκρότησης του σύγχρονου κράτους. Ο επιτελικός σχεδιασμός – το πολιτικό σχέδιο - **έγινε βάση της πολιτικής.**

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ειδική βιβλιογραφία

Ειδική βιβλιογραφία

- Forrest Alan, *Conscripts and Deserters: The Army and the French Society during Revolution and the Empire*, (1989)
- Bertrand Jean-Paul, *The Army of the French Revolution: From Citizen-soldier to Instrument of Power*, (1988) Princeton U.P.
- Martin Kirby James, Lender Mark Edward, *A Respectable Army: The Military Origins of the Republic, 1763-1789*, (2005) Willey-Blackwell

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Γιώργος Μαργαρίτης.
«Τίτλος Μαθήματος. Πολιτική, Πόλεμος, Στρατηγική. Η Γαλλική Επανάσταση
και οι Ναπολεόντειοι Πόλεμοι». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο
από τη δικτυακή διεύθυνση: http://opencourses.auth.gr/eclass_courses.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Φράγκου
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2014-2015

